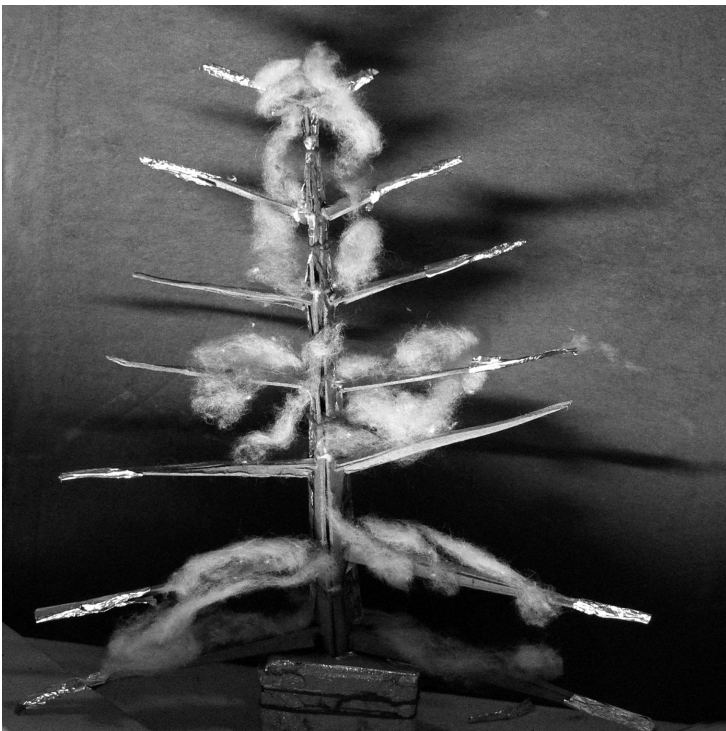

de pas

Vanaf 1941 moet iedereen vanaf 15 jaar een pas bij zich hebben. Deze pas heb je overal voor nodig: ook om op straat te lopen. Als je joods bent, wordt er een J in je pas gestempeld. Duitsers weten zo wie joods is. Zo'n pas noemen ze in die tijd een *persoonsbewijs*.

Verzetsmuseum Amsterdam

de kerstboom

Carel Steensma verzet zich tegen de Duitsers. Vlak voor kerst schieten de Duitsers hem in zijn been. Ze sluiten hem op in de gevangenis. Carel maakt dit kerstboompje. Hij maakt de sneeuw van het verband om zijn been. Het zilverpapier komt van medicijnen. Hij zingt kerstliedjes bij de boom.

Verzetsmuseum Amsterdam

verboden

Joden mogen steeds minder. Ze mogen niet meer op de fiets en niet meer met de tram. Later mogen ze ook niet meer naar het café, de bioscoop, het park, de markt of de dierentuin.

Verzetsmuseum Amsterdam

Foto: niod

de ster

Vanaf mei 1942 moeten alle joden een gele ster dragen. Ook kinderen vanaf 6 jaar. De ster moet op de kleding genaaid worden. Duitsers noemen het *jodenster*.

Verzetsmuseum Amsterdam

Foto: niod

de crèche

Tijdens de oorlog zijn hier joodse kinderen. Hun ouders zijn in de Hollandsche Schouwburg, aan de overkant van de straat. Als de ouders op de trein worden gezet, moeten de kinderen mee. Niemand weet precies waar naartoe.

Bijna 600 kinderen worden door verzorgers gered. De kinderen worden stiekem in koffers, vuilnisbakken en kinderwagens uit de crèche weggehaald. Ze worden naar onbekende families gebracht. Na de oorlog zien maar een paar kinderen hun ouders terug. De meeste ouders zijn dood.

Verzetsmuseum Amsterdam

Foto: jhm

de Hollandsche Schouwburg

De Duitsers zeggen dat de joden moeten gaan werken in Duitsland. De joden uit Amsterdam moeten eerst naar de Hollandsche Schouwburg. Daar moeten ze wachten op een speciale tram. Die brengt hen naar het station. Dan moeten ze met de trein.

Maar ze gaan helemaal niet werken in Duitsland. Ze moeten naar kampen in Polen. Er worden 107.000 Nederlandse joden naar de kampen gebracht. Er komen maar 5500 Nederlandse joden terug. De rest is dood.

Verzetsmuseum Amsterdam

Foto: niod

de reis

De joden moeten van de Duitsers op reis. De Duitsers zeggen dat ze moeten gaan werken in Duitsland. Ze krijgen een lijst met alle spullen die ze moeten meenemen: een deken, een drinkbeker, laarzen. Ze weten niet wat er precies gaat gebeuren. Ze weten ook niet waar ze naartoe worden gebracht.

Verzetsmuseum Amsterdam

Foto: niod

de tram

Bij de deur van deze tram staat een Duitse militair. Met deze tram worden de joden van de Hollandsche Schouwburg naar het treinstation gereden. Met de trein worden de joden naar kampen gebracht.

Verzetsmuseum Amsterdam

Foto: vma/ Bonnekamp

de koningin

Tijdens de oorlog is Wilhelmina koningin van Nederland. Wilhelmina is de oma van Beatrix. Als de Tweede Wereldoorlog begint, verhuist koningin Wilhelmina met de ministers naar Engeland. Zo heeft Nederland toch een eigen regering. Vanuit Engeland wordt tegen Duitsland gevochten. Wilhelmina gebruikt de radio om tegen het Nederlandse volk te praten.

Verzetsmuseum Amsterdam

Wilhelmina

Tijdens de oorlog is Wilhelmina koningin van Nederland. De Duitsers verbieden alle afbeeldingen van de koningin. Mensen in bezet Nederland dragen daarom vaak stiekem sieraden van muntgeld waar Wilhelmina op staat. Zo laten ze zien dat ze vóór de koningin zijn en dus tégen de Duitsers.

Verzetsmuseum Amsterdam

Verzetsmuseum Amsterdam

de radio

Radio Oranje zendt uit vanuit Engeland. Veel Nederlanders luisteren ernaar. Dat mag niet van de Duitsers. In 1943 moet iedereen zijn radio inleveren. De meeste mensen doen dat. Maar niet iedereen. Sommige mensen verstoppen hun radio in de kast, of onder de vloer. Maar zo'n oude radio is meestal zo groot als een televisie. Die is moeilijk om te verstoppen. Mensen maken daarom kleine radiootjes. Sommige passen zelfs in een luciferdoosje.

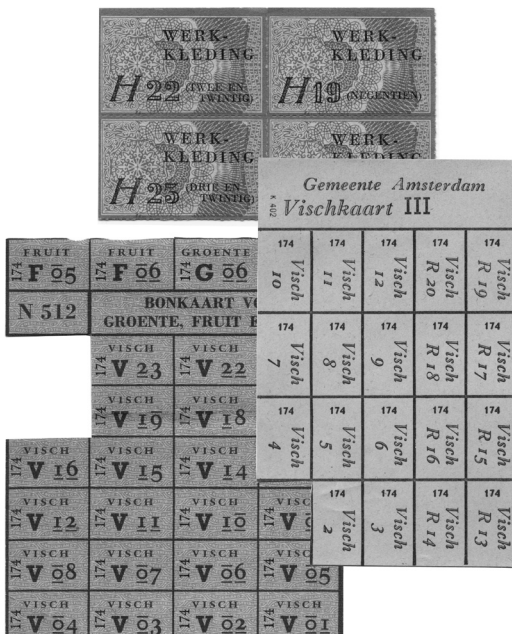
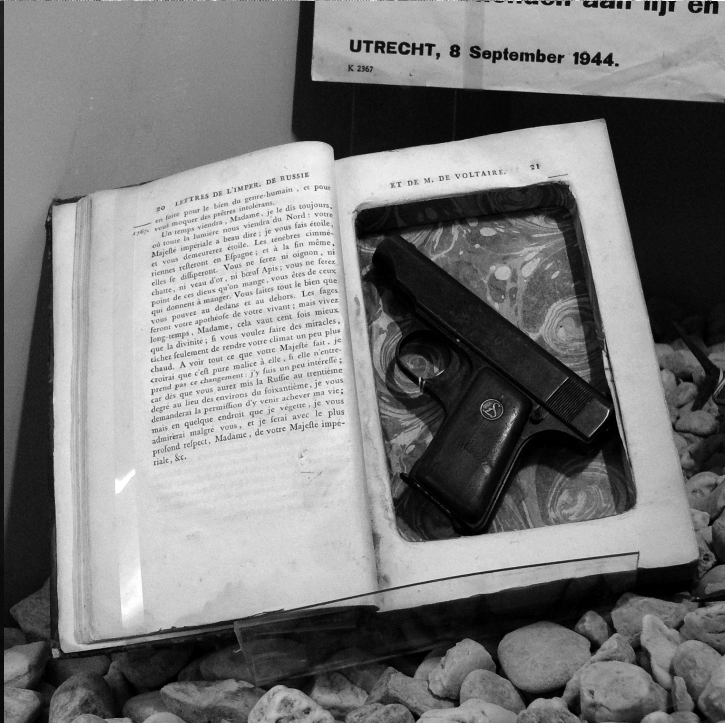
Verzetsmuseum Amsterdam

de krant

Tijdens de oorlog moeten de kranten schrijven wat de Duitsers willen. Maar mensen willen weten wat er écht gebeurt. Daarom worden er in het geheim kranten gemaakt: *illegale* kranten. Hierin staat nieuws over de oorlog. Het maken en het rondbrengen van deze kranten is gevaarlijk. Het Parool is één van deze kranten. De krant bestaat nog steeds.

Verzetsmuseum Amsterdam

Verzetsmuseum Amsterdam

verstopp

Tijdens de oorlog zijn er veel mensen die zich moeten verstoppen. Dat heet *onderduiken*. Joden, verzetsmensen en mannen die niet in Duitsland willen werken duiken onder. Onderduiken is gevaarlijk. Het helpen van onderduikers ook.

Verzetsmuseum Amsterdam

het bevolkingsregister

In het bevolkingsregister staats ieders naam, adres, geboortedatum en geloof. De Duitsers kunnen hier van alles controleren. Ze kunnen zien wie joods is. En waar iemand woont die misschien in het verzet zit. Daarom steken verzetsmensen het bevolkingsregister in brand. Dit is een grote daad van verzet. De daders worden verraden, opgepakt en doodgeschoten.

Verzetsmuseum Amsterdam

het wapen

Verzetsmensen gebruiken soms een wapen. Bijvoorbeeld om bonnen te stelen voor onderduikers. Of om verzetsvrienden te bevrijden uit de gevangenis. Soms schieten ze verraders of belangrijke Duitse militairen dood. Wie wordt gepakt voor gewapend verzet krijgt vaak de doodstraf. Soms doden de Duitsers als wraak ook onschuldige mensen.

Verzetsmuseum Amsterdam

zwanger

In de oorlog dragen vrouwen een korset als ze zwanger zijn. Of ze dragen het om net te doen alsof. Dit korset is gebruikt om stiekem bonnen rond te brengen. Die bonnen zijn nodig om onderduikers aan eten te helpen.

Verzetsmuseum Amsterdam

de tulpenbollen

De winter van 1944-1945 noemen we de hongerwinter. Het is erg koud. Er is geen gas en elektriciteit meer in het westen van Nederland. Er is ook niet genoeg eten. Mensen hebben honger. Daarom gaan ze rare dingen eten: tulpenbollen bijvoorbeeld. Dit is niet lekker, maar wel voedzaam.

Verzetsmuseum Amsterdam

de bonnen

Tijdens de oorlog zijn er niet genoeg spullen te koop. Sommige vakken in de winkels zijn leeg. Om de dingen eerlijk te verdelen, krijgt iedereen een aantal bonnen. Als je iets wilt kopen, heb je bonnen nodig. En geld. Er zijn veel dingen op de bon. Bijvoorbeeld: brood, aardappelen, zeep, koffie, boter, steenkool, kleding.

Verzetsmuseum Amsterdam

de fiets

Het voorwiel van deze fiets komt uit een step. Dat wieltje is erop gezet omdat je geen rubberen banden meer kunt kopen. En ook omdat de Duitsers soms fietsen afpakken. En een fiets met zo'n gek wiel willen ze niet.

Verzetsmuseum Amsterdam

de koffie

Tijdens de oorlog is er geen echte koffie meer te koop. Er wordt namaakkoffie verkocht. Dat noemen we *surrogaat*. Er zijn meer namaakproducten: bijvoorbeeld zeep, tabak, thee. Deze spullen waren ook op de bon.

Verzetsmuseum Amsterdam

de bevrijding

Op 5 mei 1945 is de oorlog afgelopen. Duitsland geeft zich over en Hitler pleegt zelfmoord. De bevrijders blijven nog een paar maanden in Nederland. De hele zomer zijn er grote feesten.

Elk jaar vieren we op 4 mei dodenherdenking. Op 5 mei vieren we Bevrijdingsdag.

Verzetsmuseum Amsterdam

Foto: vma

eten halen

De winter van 1944-1945 noemen we de hongerwinter. In de steden in het westen is er hongersnood. Mensen uit de stad gaan met karren naar het platteland. Ze nemen spullen mee die ze bij boeren willen ruilen voor eten. Sieraden ruilen ze bijvoorbeeld voor aardappelen. Meer dan 20.000 mensen sterven van de honger.

Verzetsmuseum Amsterdam

Foto: nfm/C. Beijer

zonder benzine

Tijdens de oorlog is bijna alle benzine voor de Duitsers. Mensen bedenken andere manieren om een auto te laten rijden. Ze laten bijvoorbeeld een paard de auto trekken. Maar een auto kan ook op gas rijden. Op deze foto zie je een auto met een soort kachel. In de kachel wordt hout gestookt. De auto rijdt op houtgas.

Verzetsmuseum Amsterdam

Foto: vma/C.Balksteen

repareren

In de oorlog is niet veel te koop. Mensen zijn daarom zuinig. Ze moeten lang met hun spullen doen. Dus als iets kapot gaat, repareren ze het.

Verzetsmuseum Amsterdam

Foto: niod